Σατιρίζοντας την κυπριακή ζωή

«Κολοκοτρώνης & Υιός» του Χάρη Πισία από το Σατιρικό Θέατρο

Σκηνοθεσία: Χρίστος Ζάνος
Σκηνικά: Μίκης Λοΐζου
Κοστούμια: Κώστας Καυκαρίδης
Μουσική επιμέλεια: Χάρης Πισίας
Βοηθός σκηνοθέτη: Ανδρέας Νικολαΐδης
Παίζουν: Σπύρος Γεωργίου, Φώτης Αποστολίδης, Βασίλης Μιχαήλ, Έφη Χαραλάμπους, Χάρης Πισίας, Πόπη Αβραάμ, Ξένια Μιχαήλ, Μαριάννα Καυκαρίδου.

Στο επίπεδο της στόχευσης ο συγγραφέας κάνει σάτιρα, στο επίπεδο της εξέλιξης των χαρακτήρων και των καταστάσεων μεταμορφώνεται σε κωμωδιογράφο.

Εχω καταλήξει στο συμπέρασμα: η σύγχρονη κυπριακή πραγματικότητα αδύνατον να σατιριστεί. Η σάτιρα ως λογοτεχνικό, θεατρικό, κινηματογραφικό, κτλ είδος έχει ως κύριο γνώμονα τη μεγέθυνση του υπό διερεύνηση φαινομένου. Το σατιρικό εργαλείο συνδυάζει τις λειτουργίες του μεγεθυντικού φακού και του νυστεριού, εντοπίζει το πάσχον από κάποια κοινωνική ασθένεια κομμάτι της πραγματικότητας,επικεντρώνεται στα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του, το αποκόπτει από τη φυσική κλίμακα των πραγμάτων, του προσδίδει υπερφυσικά μεγέθη, το παραμορφώνει, το κάνει ταυτόχρονα τρομακτικό και γελοίο, και... αποπειράται έτσι να το εξοντώσει. Μ' αυτό τον τρόπο λειτούργησαν ο Αριστοφάνης, ο Ραμπελέ, ο Γκόγκολ.

Τι είδους σάτιρα όμως να κάνει κανείς στην Κύπρο του σήμερα; Σκεφτείτε πόσο δύσκολο είναι να απομονώσεις κάποια κοινωνική ανωμαλία. Ανωμαλίες εκ του ορισμού τους είναι διαταραχές της ομαλότητας. Την ομαλότητα πού την είδατε; Υπερβάλλω; Μα όχι, και εδώ ακριβώς κρύβεται η ουσία. Δεν μπορεί κανένας να υπερβάλλει, δεν μπορεί να προσδίδει υπερφυσικά μεγέθη, δεν μπορεί να σατιρίσει, επειδή η πραγματικότητα είναι ήδη παραμορφωμένη, παράλογη, υπερβολική, σουρεαλιστική. Ας πάρουμε ένα φαινομενικά άσχετο παράδειγμα. Τελευταία από τις σελίδες των εφημερίδων και τις οθόνες των τηλεοράσεων ξεχύνονται πληροφορίες για αστυνομικούς τοκογλύφους, αστυνομικούς εισπράκτορες χρεών, προαγωγούς, λεσχάτορες (άκου νεολογισμός!), λαθρέμπορους. Ως εδώ τα πράγματα θα μπορούσαν ακόμα να αποτελέσουν αντικείμενο σάτιρας, παρόλο που μια τέτοια απόπειρα θα έμοιαζε με την προσπάθεια ενός πύθωνα να καταπιεί ένα βόδι. Αλλά όταν οι ειδήσεις αυτές συνοδεύονται από προσθήκες όπως «Όλοι το γνωρίζουμε»... αυτό είναι too much, όπως λέμε στα κυπριακά, εδώ ο όποιος σατιρικός πύθωνας θα αποδεικνυόταν ανεπαρκής...

Ο Χάρης Πισίας επιχειρεί να σατιρίσει την πιο παράλογη ζώνη του κοινού μας βίου. Το έργο του αγγίζει τέτοια θέματα όπως το περιεχόμενο της έννοιας «πατριωτισμός» των Ελληνοκυπρίων του 2009, το double thinking των κατοίκων αυτού του τόπου, που άλλα (νομίζουν ότι) πιστεύουν, και άλλα πράττουν, τα πατροπαράδοτα μίση των δύο κοινοτήτων, κ.α. Αυτοί οι θεματικοί ογκόλιθοι δύσκολα επιδέχονται σατιρικής επεξεργασίας, ειδικά σ' ένα ελαφρών βαρών κωμικό κείμενο. Εκτιμώ την τόλμη του Χάρη Πισία να πατήσει σ' αυτό το ναρκοπέδιο και αντιλαμβάνομαι πόσο εκτίμησε αυτή την τόλμη ο σκηνοθέτης Χρίστος Ζάνος. Μου φαίνεται όμως ότι η στάση του συγγραφέα απέναντι στα προβλήματα που θίγει είναι κάπως αόριστη.

Το έργο έχει τρεις σατιρικούς στόχους. Ο πρώτος στόχος είναι η σύγκρουση μεταξύ των πατριωτικών (όπως ο ήρωας το αντιλαμβάνεται) ιδεών του πατέρα Κολοκοτρώνη και των πράξεών του (εμπορεύεται φθαρτά από την Τουρκία).

Ο δεύτερος στόχος είναι ο «εθνικοχουλιγκανισμός» του υιού Κολοκοτρώνη και η σύγκρουσή του με τον αναπάντεχο έρωτα προς τη νεαρή Τουρκοκύπρια. Ο τρίτος δεν είναι ισότιμος με τους άλλους δύο, είναι μάλλον ένα intermezzo, αφορά το γαμπρό της οικογένειας Κολοκοτρώνη, ηθοποιό, Κύπριο της Αγγλίας, φορέα θερμού, αλλά αόριστου πατριωτισμού, που διαπρέπει στο ρόλο του πιώματος του Πεοκλή στην «Αντιγόνη» στο ΟΟΚ.

Περιγράφοντας τους στόχους, αισθάνομαι ότι εξάντλησα την περιγραφή του έργου. Στο επίπεδο της στόχευσης ο συγγραφέας κάνει σάτιρα, στο επίπεδο της εξέλιξης των χαρακτήρων και των καταστάσεων μεταμορφώνεται σε κωμωδιογράφο. Λεν αντιμετωπίζει τους ήρωές του από μια εξαιρετικά θέση, ούτε και κάνει μέσω της πλοκής βαθύτερη τομή στα θέματα που διαπραγματεύεται.

Ο σκηνοθέτης Χρίστος Ζάνος ικανοποιείται με τη σατιρική στόχευση που από μόνη της αποτελεί πίθηκο στα θέματα ταμπού και πάρα κάτω σπίνες μια ζωηρή κωμωδία. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι μικροί ρόλοι βγαίνουν πιο λειτουργικοί, πιο κωμικοί, όπως η Θυρανία της Πόπης Αβραάμ, η Θεοδώρα της Μαριάννας Καυκαρίδου, ο παππούς Κολοκοτρώνης του Χάρη Πισία.

Η Ξένια Μιχαήλ στο ρόλο της Αισέ δεν έχει να κάνει τίποτα άλλο παρά να είναι χαριτωμένη (και είναι). Οι τρεις, με γάλοι ρόλοι, του υιού και του πατρός Κολοκοτρώνη και του ηθοποιού Μάικ, διπλώνονται και δεν εξαίρονται στο κείμενο, σπάνια και οι σπουδαστές τους Βασίλης Μιχαήλ, Σπύρος Γεωργίου και Φώτης Αποστολίδης, ενώ παίζουν με ενέργεια, μένουν στις δηλώσεις.

ΝΟΝΑ ΜΟΛΕΣΚΙ